Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

# Enhver Sit

Ugeblad
for
**Politik og Kristendom.**

Redigeret af Henning Jensen og Kristensen-Randers.

№ 37. | Torsdag den 12. September 1889. | 4. Aarg.



Indhold: Er Kristendom tilstrækkelig? — Kvindespørgsmaalet. — Et Præsteherredømme. — Nationalitet. — Smaating fra Højre og Venstre. — Bekjendtgjørelser.


## Er Kristendom tilstrækkelig?

Efter det Engelske ved
*J. J. Lachmann*

I „The Christian Socialist", et Maanedsskrift, som udgives af de forenede kristne Socialister i England, udtaler Mr. Alfred Howard sig under ovenstaaende Titel omtrent som her følger:

At Kristendommen har taget helt fejl, eller at den i alle Fald efter et snart totusindaarigt Forsøg ikke har naaet at opfylde sine Løfter til Verden, ligger klart for enhver, der ikke er forblindet. Dog bliver det stedse antaget af mange, at den vilde have været tilstrækkelig til at befri Menneskeslægten fra dens Lidelser, og endnu kunde det, om den var bleven rigtig forstaaet og rigtig anvendt af dem, der kun behøve at kjende Sandheden for at følge den. Men forholder det sig saaledes? Vi have altid antaget det, og have derfor stedse henvendt os til Medkristne for at formaa dem til at tage Del i Socialistbevægelsen, som vi paastaa er kun en Del, men en vigtig og væsentlig Del af Kristendommens Sag. Og vi ville vedblive dermed i Haab om sluttelig at have Held med os; grundende vort Haab paa den store Paaagtning, der vises os i denne Bevægelse ogsaa af forskjellige kristne Sekter, som have begyndt at indse, at Fattigdom er den dybe Aarsag til Massernes moralske Slaphed og Fordærvelse, og at Grunden til Fattigdommen ligger i det økonomiske System, hvorpaa Staten er bygget, hvorfor det bliver en væsentlig Del af Kirkens Pligt at finde og anvende Midler mod den.

Uheldigvis hævder nogle Socialister — naar de ikke undtagelsesvis glemmer sig selv og sine Theorier — at Socialismen ikke vil have noget med Kristendommen at gjøre, og derfor finde mange Kristne, der ellers vilde slutte sig til de i England forenede kristne Socialister, det umuligt at tage Del i Bevægelsen. De siger: vi sigte efter det samme Maal som I; thi visselig ville I en kristelig Samfundsindretning, men I vil tilvejebringe den uden Kristendom, og saalænge det er Tilfældet, maa vi give Afkald paa at hjælpe Eder, da Arbejdet forekommer os umuligt at realisere. Men den Stilling indtage vi, de kristne Socialister, aldeles ikke. Vi sige: Vi tro ligesom de andre Socialister, at det vil tage uendelige Tider, om det i det Hele taget nogensinde vil lykkes for det nugjældende religiøse, filantropiske og politiske System, at løse Samfunds Spørgsmaalet. Og — da det er en Kjendsgjerning, at Religionen er en uhyre Magt i den sociale Bevægelse, saa beklage vi, at Socialisterne vrage denne, den eneste Magt, som de behøve for fornuftigst og hurtigst at udvikle sig hen til sit Maal. Vi beklage det saa meget mere som det har til Følge, at de utallige Tusinde, hvis Sag de føre, maa vente, leve og dø i deres Elendighed, der kun mildnes ved den ubetydelige, forsvindende og tilfældige Lindring, som tilflyder dem igjennem nogle af de — om end velvillige saa dog — middelmaadige og med Rette ringeagtede Foranstaltninger, der kan tilvejebringes under den nuværende Ordning af Politik, Filantropi og Religion. Det er derfor ikke til Socialisme uden Kristendom, ej heller til Kristendom uden Socialisme, men til en Kombination af begge, hvortil vi søge hen som social Frelse.

Vi er slet ikke i Tvivl om, at Socialismen tilsidst vil blive anerkjendt af Kirken som Middel til social Frelse, og at, naar det sker vil det ikke blot være som en økonomisk Tro, som en kold og streng Lære, der ligefrem hviler paa et utilaristisk Grundlag, men

som en Del af Kristendommen selv, en moralsk Pligt, et Udtryk for religiøs Opofrelse inspireret af en kristelig Kjærlighed og af Sympathien for ens Medmennesker. Derfor beklage vi, at Kirken mangler Forudseenhed til at indse dette, og giver Afkald paa sin ledende Indflydelse.

At Kirken ikke har lært Socialøkonomi i den Form hvori den nu foreligger, undskylder ikke, at den hidtil har støttet og fremdeles støtter og forsvarer en Socialøkonomi, som er en Krænkelse af Kristendommen. I Virkeligheden er det derfor ikke Mangel paa Kjendskab til hvad kristelig Økonomi kræver, men Mangel paa en kraftig, en hellig Vilje til at bringe den til Anvendelse, der har reduceret Kirken til nu at være det blotte og bare Gemmested for gejstlig Formalisme og theologiske Dogmer.

Den kristelige Prækestol har ganske sikkert for en stor Del været benyttet til at lære Individet at blive mere sympathetisk og samvittighedsfuld, mere lig Kristus i Tanker og Følelser, mere modtagelig for andres Glæder og Sorger, og det er for saa vidt lykkedes, som Menneskene nu ikke længer kunne se paa Fattigdom og Elendighed uden en pinlig Fornemmelse i Samvittigheden. Men det er ikke nok; Samvittigheden forlanger nu, at der skal gjøres noget for at raade Bod paa disse Onder, og vi trænger til at lære hvilke Midler, der skulle anvendes, og hvorledes de skulle anvendes. Vor Samvittighed bringes ikke til Tavshed ved blot at give en midlertidig Lindring, da vi jo vide, at Lidelsen saa saare snart vender tilbage, og da vil være lige saa tung, som om vi intet havde gjort. Derfor er enhver, der har det ringeste Begreb om kristelig Kjærlighed og Medfølelse, forpligtet at tænke derover og se sig om efter et stadigt og fuldkomment Hjælpemiddel. Socialisterne mene at have fundet det. Have de end ikke udrettet det meget endnu, saa maa man betænke, at en halv Snes Aar i en stor Bevægelse som Socialismens er for intet at regne. Og dog, naar man lægger Mærke til den Indflydelse, som den allerede har havt paa mangt og meget, paa den offentlige Mening, ja endog paa selve Lovgivningsarbejdet, saa kan man næsten sige, at den er gaaet frem med Kæmpeskridt. Med eller uden Kristendom skrider Socialismen frem. Alt hvad de kristne Socialister ønske er at se den ført og paavirket af den kristne Kirke, fordi vi mene, at enhver social Bevægelse bør være det, istedenfor at ledes af Folk, der ere ligegyldige for — om ikke i Opposition til — al Religion.

Det er sagt, og det er et godt Raad, at man skal prøve enhver Ting i Forhold til Kristendommen. De kristne Socialister have gjort saaledes med Socialismen, og have fundet den tidssvarende. Derfor godkjende vi den. Men naar Anvendelsen af denne Methode gjør det til en Forpligtelse for os at godkjende det, for hvis Skyld Prøven er gjort, binder den os da ikke ogsaa til at forkaste, hvad der ikke stemmer dermed?

Naar vi anvende dette paa vort nuværende Samfundssystem, hvad finde vi saa? Tag en enkelt uafviselig Kjendsgjerning: Millioner af Befolkningen, som maa arbejde haardt og længe for at frembringe den Rigdom og Velstand, som de Rige nyde, ere tvungne til at leve paa Randen af Armod, under Forhold der gjør hæderlig Vandel næsten umulig, og der tvinger dem til at sætte deres Helbred og Arbejdsdygtighed paa Spil. Kan dette bringes i Overensstemmelse med Kristendommens Krav og Vidnesbyrd? Vi overlade til vore Læsere at besvare dette Spørgsmaal, i Forhold til deres egen Samvittighed, med Ja eller Nej, og vide fuldt vel forud hvad Svaret vil blive.

Ordene paa Muren ved Nebukanezers Fest passede ikke bedre der end de vilde have passet til en Fordømmelse af vort nuværende Samfundssystem. „Talte, talte ere dine Dage, vejet paa Vægtskaalen og fundet for let", saaledes lyder den højtidelige Advarsel, som enhver kristen Gejstlig, der har Øjne for at se med og Tunge til at tale med, er forpligtet at henvende til vort moderne Babylon. Ve over den, der ikke taler den Ting, der er i ham!

Der er sagt: hvor Uvidenhed er Salighed, er det dumt at være Vis. Men dersom det at leve i Uvidenhed om vor nuværende Samfundstilstand er Salighed, saa er Salighed forbrydersk. Det er hvert Menneskes — særlig en Kristens — Pligt at lære at kjende Livsbetingelserne i det Samfund, hvori han lever, for dernæst at fordømme alt hvad han indser, at der er galt deri, selv om han ikke samtidig ved noget Middel til at afhjælpe det; thi søg flittigt og villigt efter Midlet, og det vil ikke vare længe førend det findes.

# Kvindespørgsmaalet.

II. *Ægteskabsalderen.* En Videnskabsmand, der særlig har studeret Folkenes Liv, har gjort opmærksom paa den Indflydelse for tidlige Ægteskaber har paa Folkenes legemlige og aandelige Udvikling. — Jo lavere et Folk staar i Kultur, desto tidligere er *i Reglen* Ægteskabsalderen, særlig for Kvinden. Man har ment at den fysiske Modenhed retter sig efter Klimaet, saa Folk i de varme Lande modnedes tidligere end i de kolde. Men dette holder ikke altid Stik. Ægteskabsalderen er ganske vist lav i de varme Lande. Men den er lige saa lav i Lande omkring Nordpolen. Højst er den i den tempererede Zone.

At for tidlige Ægteskaber indvirker forstyrrende paa den legemlige Udvikling, ser vi først deraf at Legemshøjden er størst blandt de Folk hvor Ægteskaberne indgaas sent. Dette viste sig f. Ex. under Borgerkrigen i Amerika 1861—65. Der anstilledes den Gang nøjagtige Maalninger af over en Million Soldater, tilhørende de forskjellige Folkeslag hvoraf den amerikanske Nation er sammensat. Det viste sig da, at de højeste Folk fandtes blandt de Nationer, hvor Ægteskaberne først sluttedes senere. Men særlig kan man iagttage dette blandt de assiatiske Folk, Kineser, Kalmuker, Mongoler. Hele deres Legems-

bygning minder om Personers, hvis Udvikling er bleven standset paa et for tidligt Trin. Den korte Vækst, den klumpede Skikkelse, den tynde Skægvækst, den pibende Stemme, — alt minder om en 14—15 Aars europæisk Dreng.

En mærkelig Modsætning til disse Folk danner Negerne. Her er det snarere de sjælelige Kræfter der ere standsede i Udviklingen. Han har tit et Kæmpelegeme, men en barnagtig Sjæl. Han kan i et Øjeblik, ganske ligesom vore Børn, gaa over fra den mest jublende Glæde til den mest fortvivlede Bedrøvelse, han har Barnets Evne til at efterabe andre, og Barnets Mangel paa selvstændig Tænkning. Han har gode naturlige Evner, men de kan ikke udvikles uden til en vis Grad. Man har bemærket i de amerikanske Skoler, at Negerbørn indtil det 12—13. Aar særdeles godt kan følges med de europæiske Børn. Men saa bliver de staaende, de kommer ikke videre. Men 12—13aars Alderen er netop den Alder hvor Negrene i deres Hjemland pleje at gifte sig og vi kan altsaa heraf slutte, at naar en Folkerace gjennem Aartusinder har giftet sig som Børn, saa ender det med at de bliver Børn, enten legemligt som de mongolske Stammer, eller sjæleligt som Negerne. — Hos Buskmændene i Sydafrika og hos de Vilde i Sydaustralien begynder Kvinden at leve sammen med Manden i 8–10aars Alderen. Men disse Folk ere ogsaa, baade legemligt og aandeligt, at ligne med Krøblinger.

I Indien indgaas Ægteskaberne ligeledes overordentlig tidligt. Der var saaledes 1881 paa en Befolkning af 250 Millioner, 77,000 Enker *under 10 Aar*. Den gamle indiske Lovgiver, Manu, sætter Ægteskabsalderen for Kvinden til 8 Aar. Den tropiske Natur, hvor der er en let og rigelig Adgang til Føde, begunstiger selvfølgelig disse tidlige Ægteskaber. Men det har været til Forbandelse for Slægten. Ganske vist er Inderne kjønne af Ydre, de har smukke Legemsformer, men Bygningen er fin og spæd, de er sjælden over 5 Fod og 2 Tommer, og de er ikke i Stand til at udholde strængt Arbejde. Ogsaa deres Sjæl er blødagtig, og finder sig med sløv Resignation i Nød og Undertrykkelse. Ydmygt har de bøjet sig for den ene Erobrer efter den anden, og de har aldrig kunnet naa til en selvstændig Tilværelse som Stat. Deres Feighed og Evne til Forstillelse er i høj Grad udviklet. — Men skjøndt de indiske Mænd saaledes ikke skal rose sig af deres Kraft, saa er dog Kvinden der, Gjenstand for stor Ringeagt. Det er hende paalagt som religiøs Pligt blindt og viljeløst at lyde Mandens Befalinger, og uden Klage at lade sig mishandle af ham. I Manus gamle Lovbog hedder det: „Man maa gjøre sig Umage for at bevare Kvinderne mod daarlige Tilbøjeligheder. Passer man ikke paa dem, saa bringer de Ufred i Familien. Kvinderne er af Naturen altid tilbøjelige til at forføre Mændene. Derfor bør en Mand ikke sidde alene paa et Sted med en Kvinde. — Kvinden er Skyld i Vanæren, i Fjendskaber, i den jordiske Tilværelse. Derfor skal man undfly hende. En Jomfru eller Hustru maa ikke gjøre noget efter sin egen Vilje, ikke engang i sit eget Hus. — Sin Mand skal en Kvinde tjene med Agtelse hele sit Liv, og selv efter hans Død tilhører hun ham, og om ogsaa Mændene opfører sig daarligt og vender sig til en anden Kvinde, saa skal hun dog altid have Ærefrygt for ham, som for en Gud."

Kun med Nød og Næppe er det lykkedes den engelske Regjering at afskaffe den Skik, at Enkerne lod sig brænde paa Mandens Ligbaal, og Kvinderne selv var de ivrigste Tilhængere af denne Skik.

Gaar vi over til de gamle Kulturlande i Europa træffer vi først paa Grækenland. Kvinden nød ikke synderlig Agtelse her undtagen i Sparta. Og det er værd at lægge Mærke til, at efter den spartanske Lovgivning maatte Kvinden ikke indgaa Ægteskab før hun var fuldt legemlig udviklet, og i Stand til at føde og opfostre en sund, kraftig Krigerslægt. Alene paa Grund af disse sildige Ægteskaber kom Kvinden i Sparta til at nyde langt mere Anseelse end i de øvrige græske Stater. Alle ærede i hende den sædelige strænge Vogterske for Hjemmet, som ikke taalte noget uhøvisk Ord i sin Nærhed. — Da en lille pyntelig atheninesisk Konge engang spurgte Leonidas' Dronning hvorfor de spartanske Kvinder var de eneste græske Kvinder der nød Agtelse hos deres Mænd saa svarede hun: „Det er fordi vi ere de eneste græske Kvinder der forstaa at fostre Mænd".

Hos de gamle italienske Folkeslag før Romernes Tid, synes Ægteskabsalderen at have været omkring ved 20aars Alderen for begge Kjøn. Hos Romerne forsinkedes Ægteskabsalderen for Manden ved den langvarige Krigstjeneste. Den senere Lovgivning fastsætter Aldersgrænsen til 14 Aar for Mænd og 12 Aar for Kvinder. Denne Bestemmelse gik over i de kristne Folks Lovgivning, og fik en skjæbnesvanger Betydning for Efterverdenen, thi jo lavere Ægteskabsalderen er, desto lavere er et Folks Moral.

Hos de gamle Germaner indtog Kvinden en særlig høj Stilling, og de romerske Skribenter prise hendes sædelige Renhed og Sjælsstyrke. Man ansaa det for en Dyd at bevare sin Kyskhed saalænge som muligt, og mente at derved befordredes Slægtens legemlige Kraft. Ogsaa de unge Mænd giftede sig sent og Børnene kom derfor til at bære Vidne om Forældrenes Kraft. Her har vi altsaa et nyt Eksempel paa den heldige Indflydelse af sene Ægteskaber: En kraftig Slægt og Højagtelse for Kvinden. — Kristendommens Indførelse blandt Germanerne bidrog ikke til at forbedre dette; thi ganske vist var den kristelige Opfattelse af Ægteskabet og Kvinden ligesaa ophøjet som den germanske, men den kristne Lovgivning tilstedede, som før sagt, Mændene at gifte sig i 14-aars Alderen og Kvinderne i 12aars Alderen. — I Folkevandringens Tid, da alle Lidenskaber slap løs, da Troen paa de gamle Guder tabte sig og Troen paa den sande Gud ikke havde rodfæstet sig, da gik Sanseligheden over alle Grænser.

Hvad de nordiske Folk angaar tyder alt paa, at Forholdene har været som blandt Germanerne. Lige-

saa blandt Angelsachserne, som først synes at have indgaaet Ægteskab med det 21de Aar.

Hos Germaner, Skandinaver og Angelsachser finder vi altsaa sene Ægteskaber, og det er troligt, at de har taget denne Skik med sig fra deres oprindelige Hjem. Det er maaske rimeligt at vi heri maa søge Grundene til den store Rolle disse Folk har spillet i Verdenshistorien, ligesom ogsaa deres kraftigere Legemsbygning sandsynligvis hidrører herfra, og ikke, som man hidtil har antaget, alene fra deres kraftigere Næringsmidler. Kvindens og særlig Husmoderens ansete Stilling blandt disse Folk, har sandsynligvis samme Grund, thi da Aldersgrænsen for Ægteskabet var lige for begge Kjøn, var Antallet af giftefærdige Mænd og Kvinder lige stort, og Kvinden kunde derfor bedre hævde sin Stilling.

Hos de asiatiske Folk blev Kvinden altid tidlig bortgiftet, og hendes Skjæbne forværredes endnu mere ved Haremslivet hos Muhamedanerne. Muhamed fastsætter hendes Ægteskabsalder til 10 Aar. Havde det været hans Hensigt at holde Kvindekjønnet i Slaveri, skulde han ikke have kunnet finde noget bedre Middel dertil.

# Et Præsteherredømme.

II.

Af alle de Skrækkemidler de skotske Præster brugte, var intet virksommere end deres Lære om de onde Aander og Straffen i det tilkommende Liv. I disse Æmner udslyngede de bestandig Trusler, der kunde faa Haarene til at rejse sig paa Folks Hoveder. De Ord de brugte var skikkede til at gjøre Folk vanvittige af Rædsel og drive dem til den yderste Fortvivlelse. — Det troedes almindeligt, at Verden vrimlede af onde Aander, som gik omkring paa Jorden og havde den Opgave at friste og skade Menneskene. I Spidsen for dem stod Satan selv, som optraadte personligt ved mange Lejligheder i legemlig Skikkelse. Snart viste han sig som en sort Hund, snart som en Ravn, snart som en brølende Tyr. Undertiden viste han sig som en hvid Mand i sorte Klæder; til andre Tider som en sort Mand i hvide Klæder. Han var da forsynet med en Hestefod. Hans Kunstgreb var utallige. Thi da han stadig blev klogere med Aarene og han altsaa nu var over 5000 Aar gammel, havde han vundet en overordentlig Snildhed. Han kunde tage baade Mænd og Kvinder og føre dem bort gjennem Luften. I Reglen var han klædt som Lægmand, men det sagdes, at han stundom var fræk nok til at tage Præstekjole paa. Vist er det, at han særlig gjorde Præsterne til Gjenstand for sine Angreb, skjøndt han naturligvis altid kom tilkort. Men andre Folk fik han i Reglen Bugt med. Han kunde rejse Storm og Uvejr og forvende baade Syn og Hørelse paa Folk. Somme drev han til Selvmord, andre til Mord. — Præsterne prædikede uophørligt om Djævelen, saa Folk blev næsten ude af sig selv af Angst. Naar han nævnede Satan, begyndte alle Tilhørerne at sukke og stønne. Og de tog Skrækken med sig hjem til deres daglige Arbejde. De troede, at Djævelen allevegne var tilstede, forfulgte dem, tiltalte dem og fristede dem. Hvor de saa gik hen, saa var han der. Et pludseligt Bulder, ja blot Synet af en hvilken som helst Gjenstand kunde henføre deres Tanker paa ham.

Og det kan ikke undre os, at det var saadan. Thi Præsternes Prædiken havde kun det ene Formaal, at vække Folks Frygt. De sagde rent ud, at det var deres Opgave at udslynge Herrens Vrede og Forbandelser. I deres Øjne var Gud ikke Kjærlighed, men en grum Tyran. Hele Menneskeheden med Undtagelse af en lille Flok, var hjemfalden til den evige Fordømmelse. Og naar de skulde til at beskrive de fordømtes Tilstand, saa fraadsede de med Velbehag i de gruelige Pinsler de udmalede. Det var deres Fornøjelse at fortælle deres Tilhørere, at de skulde steges ved store Baal og hænges op ved Tungen. De skulde pidskes med Skorpioner og se sine Ulykkesfæller vride sig hylende omkring dem. De skulde kastes i sydende Olie og smeltet Bly. En Flod af Ild og Svovl, bredere end Jorden, holdtes i Beredskab til dem, og i den skulde de nedsænkes. Deres Ben, Lunger og Lever skulde koge, men aldrig fortæres. Samtidig skulde Maddiker opæde dem, og rundt omkring sad der Djævle, der haanede dem og morede sig over deres Pinsler. Dette var Helvedes første Afdeling. Thi Pinen skulde ikke blot være evig, men den skulde blive værre og værre. Saa udtænkt var Grusomheden, at for at de fordømte ikke skulde blive hærdede ved Pinslerne, saa blev Pinen flyttet fra det ene Sted til det andet for at den altid kunde føles som ny.

Saadanne Tanker havde de skotske Præster om Gud. De troede ikke alene at alt dette var hans Værk, men de troede det var hans Glæde, saadan at pine Folk. De mente at Gud før han skabte Verden, havde indrettet dette Pinested, for at det kunde være i Beredskab til at modtage Menneskene. Men hvor stor Plads der end var, saa var Helvede dog bleven for lille til de uhyre Skarer af fordømte, og de lærte derfor, at det i den senere Tid var bleven betydelig udvidet. Og dog var der i det uhyre Rige ikke en eneste tom Plads, thi overalt hørte de nys ankomne de pintes Skrig lyde dem imøde. De opfyldte Luften med deres sønderrivende Hyl, og holdt de op et Øjeblik, saa forefaldt der andre endnu mere grufulde Scener. Børn anklagede deres Forældre, Tjenere sine Husbonder. Børn og Forældre fyldte Helvede med deres gjennemtrængende Skrig, vridende sig under Pinslerne og med den forfærdelige Bevidsthed, at der ventede dem endnu værre.

Vi kunne ikke uden Gysen tænke paa, hvad der maatte foregaa i disse Menneskers Sjæl, som kunde prædike paa denne Maade. Hvilken Hævnlyst, hvilke tøjlesløse Tanker maa, ikke røre sig i de Præsters Hoveder, som kan sætte saadant noget sammen? Ingen Samvittighedsnag, ingen blide Følelser af Menneskekjærlighed synes nogensinde at have rørt sig i deres

Hjærte. Det er klart, at de med fuld Bevidsthed holdt disse gruelige Prækener, og at de endogsaa fandt en Glæde i at holde dem. De gik med hele deres Sjæl op i at udmale disse Rædsler. Men før de kunde det, maatte de have slaaet alle Følelser af Medlidenhed og Barmhjærtighed ihjel hos sig selv. — Og disse Mænd var Lærere for et stort Folk og de mest indflydelsesrige Mænd i dette Folk. Folket som var lettroende og uvidende, lyttede til dem og troede paa dem, og disse Prækener udøvede en ganske overordentlig Indflydelse paa Folkets Sind. — De var overbeviste om, at de allevegne blev forfulgt af Djævelen her i Verden, og at der i den anden Verden ventede dem de forfærdeligste Pinsler, da begge Verdener styredes af en hævnende Gud, hvis Vrede det var umuligt at blidgjøre. Det var derfor ikke underligt om de gik fra Forstanden under Trykket af disse forfærdelige Forestillinger, og om der udbrød en religiøs Galskab, under hvis Indflydelse de i mørk Fortvivlelse tog Livet af sig selv. — Saaledes yttrede en Præst engang i en Præken: „I er her i Dag 2000, men jeg er vis paa, at ikke 80 af jer vil blive frelste.“ Straks efter Gudstjenesten tog 3 af Tilhørerne Livet af sig. — En anden Præst skildrer den Sindsstemning som han ved sin Prædiken ønskede at fremkalde saaledes: „Synderen lægger sig ned og Helvede ligger ved hans Side, han sover, og han og Helvede drømmer om hverandre, han staar op, og Helvede følger ham ud paa Marken, han gaar ud i sin Have, og Helvede er der. Han gaar til sit Bord, — men ak! han tør ikke spise. Thi han har ingen Ret til Guds Gaver. At spise er Synd og Helvede, og saadan er Helvede i alt hvad han spiser. At leve er Synd; han ønsker at tage Livet af sig selv. Hvert eneste Aandedrag er Synd og Helvede“. — Dette maa være nok som en Prøve paa disse modbydelige, ugudelige Prækener.

Folk havde ikke mindste Trøst af deres Religion. Ikke blot Djævelen, men ogsaa Gud, var i disse Præsters Øjne beherskede af samme onde Lidenskaber som de selv. Gud var for dem en Skrækkens, ikke en Kjærlighedens Gud. De tillagde ham Hævnlyst og et uudslukkeligt Begjær efter at pine og plage. De sagde om Gud, at han ligesom lagde sig i Baghold for uformodet at komme over Synderne. De sagde, at han slap sine Morderengle løs mod Menneskene og deres Slægt. — Og han betjente sig ogsaa af andre Udveje for at plage de Væsener han selv havde skabt. En af dem var Hungersnøden. Naar Hungeren rasede i et Land, saa havde det sin Grund i, at Gud i sin Vrede havde slaaet Jorden med Ufrugtbarhed, hindret Skyerne i at give Regn, og saaledes faaet Sæden til at visne. Alle de forfærdelige Lidelser, der følger med Hungersnøden, den langsomme Hentæren, Dødskampen, den almindelige Elendighed, de Forbrydelser hvortil denne Elendighed førte, Moderens Fortvivlelse, naar hun saa sine Børn hentæres, og ikke kunde give dem Brød, — alt dette var hans Hænders Værk. — I sin Vrede kunde han undertiden skade Sæden ved at lade Foraaret komme saa sent og gjøre Vejret saa koldt og regnfuldt, saa Høsten nødvendigvis maatte blive daarlig eller slaa fejl. Men det kunde ogsaa falde ham ind at narre Mennesket ved at give et gunstigt Vejr i Begyndelsen, og saa naar Mennesket havde arbejdet i sit Ansigts Sved, kunde han pludselig i sidste Øjeblik ødelægge Høsten. Thi den skotske Kirkes Gud var en Gud som ikke blot straffede sine Skabninger, men ogsaa narrede dem, og naar han var vred, kunde han først opmuntre Menneskenes Forhaabninger, for at den paafølgende Elendighed kunde føles saa meget desto haardere.

# Nationalitet.

Man vil mindes, at dette Blad i en af sine forrige Aargange bragte en Artikel om Nationaliteten. I det Leterstedtske Tidsskrift stødte vi nu paa en Afhandling af afdøde J. N. Madvig om samme Æmne, som i mange Retninger gjør de samme Synspunkter gjældende som den omtalte Artikel, og som vi derfor her skal gjengive i sine Hovedtræk.

Ethvert Folk er tilbøjelig til at tillægge andre Folk visse Egenskaber som særlig skulde være ejendommelige for dem. Disse Egenskaber, hvorefter vi saa bedømme Folkene, ere tit mindre heldige. Om Franskmanden siger vi saaledes gjerne, at han er flygtig og letsindig, om Tyskeren at han er tung og alvorlig. Hollænderen kalder vi flegmatisk, Italieneren lidenskabelig og Spanieren stolt. Man mener saa tillige at dette er noget, der hører med til disse Folks oprindelige Natur, at det er noget medfødt. Men denne Forestilling om en Nationakaraktér. som noget der har præget Folket fra de ældste Tider er grundfalsk.

Mange af de der vil bedømme Folkenes Karaktér ved at tillægge dem en enkelt Egenskab, har heller ikke noget omfattende Kjendskab til det Folk de bedømmer. Naar Franskmændene saaledes faa det Skudsmaal at de er letsindige og overfladiske saa tages der alene Hensyn til visse Klasser af Befolkningen i Paris. Naar Tyskeren har Ord for at være særlig videnskabelige og grundig, saa tages der kun Hensyn til deres lærde Forfattere, som har et vist Greb paa, at give alt hvad de skriver, i det mindste et Skin af Grundighed. Men i Virkeligheden viser det sig, at Franskmændene i visse Retninger ere mindst ligesaa gode Videnskabsmænd som Tyskerne. Men viser det sig nu saaledes, at de Domme, der fældes over Folkene i Nutiden, tidt er meget overfladiske, saa gjælder dette endmere, naar man vil hævde, at disse Egenskaber høre med til Folkenes oprindelige Anlæg. Thi der er tværtimod foregaaet meget store Forandringer med Folkenes Karaktér i Tidernes Løb. Folkeejendommeligheden bliver til enhver Tid præget af de historiske Begivenheder og af Tidens Indretninger og Livsvilkaar. Som Eksempel herpaa kan man nævne, at Italienerne, — de gamle Romere, — havde stort Ry for Tapperhed. Men Napoleon den første beteg-

nede dem som et af de feigeste Folk i Europa paa hans Tid. Portugisere og Spaniere vare for nogle Aarhundreder siden de mest energiske og foretagsomme Folk i Europa, medens Englænderne kun havde givet ringe Prøver paa disse Dyder i den Tid. Nu er det lige omvendt. Spaniernes Foretagsomhed nu for Tiden er kun maadelig bevendt, medens Englænderne er Verdens mest energiske og praktiske Folk.

Den Magtstilling et Folk til en vis given Tid har i Verden, vil i høj Grad bidrage til at præge Folkekarakteren. De store Nationer er tilbøjelige til at føle et vist Hovmod, hvilket man f. Eks. kan se paa Tyskerne i vore Dage, medens de smaa i Reglen mangle Selvtillid og gjerne vil efterabe andre.

Naturforholdene bidrage ogsaa sit til at danne Nationalkarakteren. I milde og rige Lande faa Folkene et andet Præg, end de der maa kæmpe med en haard, barsk Natur. Befolkningens Tæthed har ogsaa sin Betydning. Karakteren bliver anderledes hos Folk i de store Byer end paa Landet.

Som et Eksempel paa hvorledes en Folkeejendommelighed kan bevare sig i Aartusinder, har man nævnet Jøderne. Men dette er en Fejltagelse. Thi Jøderne var i Oldtiden et væsentligt agerdyrkende Folk, nu er det derimod et Handelsfolk.

Ved at sammenligne de forskjellige Folks Sprog i Europa, er man kommen til det Resultat at de alle høre til en fælles Stamme, og altsaa oprindeligt have havt den samme Folkeaand. De forskjellige Folkeaander er altsaa ikke noget medfødt, men har uddannet sig i Tidernes Løb, under Folkenes forskjellige Skæbner og efter Naturen i de Lande, som de fæstede Bolig i. Ligheden er det oprindelige, det naturlige, Forskjellen er det senere tilkomne, det kunstige.

Mange mener, at vi f. Eks. i Folkeviserne har et Produkt af Folkets særlige Aand og Anlæg, og at det ligesom er Folket selv der har digtet dem. Men Sandheden er, at det er nogle enkelte der har givet Tonen an, og saa har andre efterlignet dem, fordi det blev en Modesag at digte netop i den Form. — Det er idethele meget vanskeligt at sige, hvad Folkeejendommelighed egentlig er, da den er et Resultat af af mange forskjellige Virkninger, og den forandrer sig idelig, dels ved enkelte store Personligheders Optræden og Virksomhed, dels ved Samkvemmet med andre Folk. Bagved enhver Folkeejendommelighed ligger det almindeligt menneskelige, som kun ligesom har en forskjellig Farve hos de forskjellige Folk.

Man mener undertiden at enkelte Folk ere særligt benaadede af Gud. Men skjøndt hvert Folk naturligvis kan have sine heldige eller uheldige Egenskaber, saa gaar det ikke an at betragte nogle som særlig udvalgte, andre som særlig fordømte, thi derved miskjender man Guds Forhold til hele Menneskeheden. Især maa et lille Folk være forsigtig med at tiltro sig en særlig Opgave. Naar store Folk hovmodigt tale om deres Kulturmission, da maa det fastholdes, at en saadan Mission ikke tilfalder dem paa Grund af deres særlige aandelige Fortrin, men kun paa Grund af deres Talrighed og Magtstilling. De forskjellige store europæiske Folk, Italienere, Spaniere, Franskmænd, Englændere og Tydskere, have hver til sin Tid havt, eller have endnu deres store Rolle, men Rækken er ikke afsluttet endnu. — Men ingen Folkeejendommelighed maa gjøre Paastand paa at være den normale, den fuldkomne, og den skal bestandig bestræbe sig for at blive saa almenmenneskelig som mulig. Men paa den anden Side skal Folkeejendommeligheden respekteres, og man gjør Synd i at antaste den. Dog skal man ikke smigre for de uheldige Sider af den, men tværtimod se at faa dem fjærnet.

Man har sagt at Videnskaben skal være national, og ment at nogle Folk var særlig anlagte for en Videnskab, andre for en anden. Hvad det første angaar, saa er der den Sandhed i, at Videnskabens Resultater selvfølgelig skal gjengives og behandles i en saadan Form, saa de lettest finder Indgang hos det paagjældende Folk. Men forøvrigt er Sandheden kun een, og skal gjengives rent og helt i hvert Folk. Men at nogle Folk skulde særligt egne sig for visse Videnskaber f. Ex. historiske, andre særligt for andre, f. Ex. naturhistoriske, beror paa en Fejltagelse. Muligheden til at kunne fremme alle Sider af den videnskabelige Forskning er til Stede hos ethvert Folk. Om end Evnerne for enkelte Videnskaber til en Tid kan slumre i et Folk, saa kan de dog, hvad Øjeblik det skal være dukke op igjen. Man har f. Ex. sagt, at Islænderne havde en særlig historisk Begavelse, og at de slaviske Folk har særlige Sproggaver. Men Grunden til at den historiske Sans er stærkere paa Island end andre Steder er dets afsides Beliggenhed, og Grunden til at de fornemme Russer og Polakker med Lethed tale flere Sprog, er den at de fra Barndommen ere blevne opdragede af fremmede Lærere, som har talt Sproget med dem.

Heller ikke Kunsten bør være særlig national. Ganske vist vækkes og næres Kunstsansen nærmest ved de hjemlige Indtryk, den hjemlige Natur, de hjemlige Skikkelser og den hjemlige Historie, og der fremstaar derved en Kunst, som hvad det Stof angaar den behandler godt kan kaldes national, og ogsaa bedst forstaas af Folket selv. Men Hovedlovene for kunstnerisk Fremstilling maa være ens for alle Folk, og de rigtig store Kunstnere, som f. Ex. Thorvaldsen, ere ikke nationale, men tilhøre hele Menneskeheden.

Men uagtet saaledes intet Folk er et Normalfolk, men skal stræbe efter at blive saa almenmenneskeligt som muligt, saa er dog Nationalfølelsen fuldt berettiget. Den er en Naturmagt, lige som Kjærligheden til Fader og Moder.

Til dette sidste maa man dog gjøre den Bemærkning, at lige som Forældre kan handle saadan mod Børnene, at disse maa miste Kjærligheden til dem, saadan kan et Folk handle med adskillige af sine Børn, saa de gjør det samme. Der kunde være andre Ting i Afhandlingen, som kunde trænge til Bemærkninger, men det har altid sin Interesse at se, hvorledes en saa betydelig Mand som Madvig, der tillige havde en meget stærk Nationalfølelse, udtaler sig om et saadant Spørgsmaal.

# Smaating fra Højre og Venstre.

**Dagens Nyheder** anses, ikke ganske uden Grund, for at være vort mest fredelige og moderate Højreblad. Det antages særligt at repræsentere Godsejerne, blandt hvilke der vistnok er adskillige, der ønsker at komme ud af det nuværende politiske Uføre — Det maatte derfor forbavse, da dette ærede Blad for nogle Dage siden tog Ordet for den saakaldte Tomaaneders Politik. Ifølge Grundloven kan Rigsdagen ikke uden Kongens Samtykke være samlet uden to Maaneder. Det er imidlertid klart, at denne Paragraf kom ind i Grundloven, kun fordi det den Gang var umuligt at gjøre sig nogen Forestilling om, hvori Rigsdagsarbejdet egentlig bestod. Nu véd enhver, der praktisk har taget Del i Rigsdagsarbejdet, at det ikke alene er umuligt at bringe Finansloven til Ende i to Maaneder, men at det samme gjælder om ethvert større Lovforslag, der fordrer en Mængde Undersøgelser og grundige Overvejelser. — Vi skal saaledes nævne, at skjønt Rigsdagen sidste Gang var samlet i 6 Maaneder, lykkedes det ikke Landsthinget at faa bragt Sygekasselovforslaget og Forslaget om Arbejdernes Forsikring mod Ulykkestilfælde længere end til at afgive Betænkning. Vi har i sin Tid gjort opmærksom paa, at dette ikke maatte lægges Landsthinget til Last, fordi saa omfattende Lovforslag krævede lang Tid. — Hvis det nu, som *Dagens Nyheder* antyder, er Meningen at indføre Tomaaneders-Politiken, saa vil dette slet ikke sige andet, end at Højre og Regeringen vil bort fra Forhandlingspolitiken og ind paa Visnepolitiken. Det vil sige, at enhver større Reform bliver umuliggjort, og at hele Lovgivningsarbejdet i Virkeligheden standser.

Fra et rent storpolitisk Standpunkt kan Venstre for saa vidt ikke have noget imod dette. Thi ligesom Visnepolitiken har været skjæbnesvanger for Venstre, saaledes er der ingen Tvivl om, at den ogsaa vil blive skjæbnesvanger for Højre. Vi kunde derfor fra dette Standpunkt fristes til at ønske, at Højre vilde gjøre dette Eksperiment. Følgerne vilde snart vise sig. Men paa den anden Side maatte vi beklage det, da mange og vigtige Reformer tiltrænges, hvoraf ganske sikkert adskillige, ogsaa under de nuværende Forhold, lade sig gjennemføre. — Hvis Højre imidlertid vil begaa denne politiske Dumhed og denne Synd mod Befolkningen, saa maa de selv bære Ansvaret.

**Et større politisk Møde** afholdtes forrige Uge paa Sortedamslund i Kjøbenhavns 5te Kreds. Paa Dagsordenen stod Spørgsmaalet om Frihavnen og Jærnbaneanlægene i Kjøbenhavn, samt Fæstningen. Hr. Grosserer Frederiksen talte om Frihavnen og Jærnbanerne som Livbetingelser for Hovedstaden. At undlade disse Arbejder vilde være ødelæggende for Byen. Med Hensyn til Fæstningen gjorde han den træffende Bemærkning, at det kan ikke nytte at sætte en god Laas for et tomt Skab. — Højres Rigsdagsmænd synes derimod at have sat sig den Opgave at tømme Skabet for at faa Laasen saa solid som mulig.

Kaptejn Dinesen gjorde blandt andet opmærksom paa, at hvis vi 1864 havde lært det gavnlige Spørgsmaal: Hvad kan det nytte? — saa havde vi ikke indladt os paa Krigen og beholdt det danske Sønderjylland. — Folkethingsmand J. K. Lauridsen nævnede som Bevis paa, at Danmark var i Militarismens Vold, at i intet andet Land i Verden vovede man at byde Folkerepræsentationen det, at bygge en Fæstning paa Trods af den lovgivende Forsamling.

Efter Foredragene var der Diskussion. Her optraadte blandt andet en Skomager som en saa ihærdig Taler, at han trods Dirigentens og flere andres Forestillinger vedblivende klyngede sig til Talerstolen, uagtet Forsamlingen tydelig gav tilkjende, at den havde faaet nok af hans Visdom.

**Sagtmodighed.** I „Holbæk Amts Dagblad" oplyser Hr. Berg, at han fra sine Korrespondenter rundt om i Landet faar Bebrejdelser, fordi han viser altfor stor Fordragelighed mod andre Venstremænd. Hr. B. indrømmer ogsaa, at hans Fordragelighed er for stor, og stiller i Udsigt, at Feltraabet vil blive: Hverken en Højremand eller en „Moderat" bør vælges. Han udtaler, at det „rene" Venstre har politisk Ret til, ifølge Situationen og den Adfærd, de „forligssøgende" har vist, at opstille og stemme paa en Kandidat af deres egen i hver Kreds.

Hr. Bergs Sagtmodighed bestaar i, at han vil have Lov til at slaa alle os andre politisk ihjel. Hvis vi derimod vilde gjøre det samme ved ham og hans Venner, maatte det anses som den højeste Grad af Frækhed. Hr. Berg og hans Venner staar paa det Standpunkt, at naar han slaar os paa den venstre Kind, skal vi vende den højre til. Og da vi andre er skikkelige Mennesker, gjør vi det ogsaa.

**Rettens Veje** ere underlige. For nogen Tid siden udtalte Hr. Hørdum til en ungdommelig Redaktør, der havde talt ondt om Arbejdernes Førere, at han havde *fortjent* en „Vinge", men at han dog *ikke* vilde give ham den. Herfor blev han idømt en Mulkt af 40 Kr. Redaktøren af Vittighedsbladet „*Ravnen*", som nogle Dage efter havde *givet* en ungdommelig Journalist en Vinge, blev af Retten frikjendt.

Moralen heraf er, at Synd i Tanke er større end Synd i Gjerning. Dette strider ikke alene mod Balslevs Forklaring, men synes at stride mod al Fornuft. Hvis dette er Retfærdighed, maa det være den højere Retfærdighed, som er uforstaaelig for almindelige Mennesker.

**Ulykkelig Kjærlighed.** Hr. Landsthingsm. Madsen-Mygdal har jo, efter sit eget Sigende, den mest brændende Kjærlighed til Sandheden. Det maa derfor forundre alle dem, som ikke véd, hvad ulykkelig Kjærlighed er, at han paa Møder rundt om i Landet uden videre fortæller alt, hvad der foregaar paa Venstres private Møder. Han synes endog at være i Besiddelse af skriftlige Optegnelser fra Partimøderne, som han med elskværdig Aabenhjærtighed oplæser for Tilhørerne og lader gaa rundt blandt gode Venner.

Nu véd alle Rigsdagsmænd og i det hele alle, som kjende en Smule til politisk Liv, at hvad der foregaar i Partiernes private Møder, er ikke bestemt

til at komme frem for Offentligheden. Derved vilde jo Partimøder blive aldeles overflødige. Og der holdes næppe noget Møde uden at det bliver paalagt Medlemmerne at beholde hos sig selv, hvad der bliver forhandlet. Enhver Rigsdagsmand føler sig derfor selvfølgelig bundet til Tavshed.

Desto besynderligere er det, at den Rigsdagsmand, der har udtalt sin inderlige Kjærlighed til Sandheden, ikke alene uden videre meddeler alt, hvad der foregaar, men endogsaa — efter hvad andre Rigsdagsmænd paa Møder har oplyst — meddeler dette paa en lidt ejendommelig Maade, saa det ikke er rigtig til at kjende igjen.

Nu er der jo ingen Tvivl om, at Hr. Madsen-Mygdals Kjærlighed til Sandheden er brændende. Han har jo selv sagt det! — Det maa altsaa hænge saadan sammen, at Sandheden ikke gjengjælder Hr. Madsens Kjærlighed. For at et Parti skal komme i Stand, maa begge Parter jo være enige. Hvis den ene Part kjøligt holder sig tilbage, bliver der ikke noget af Forbindelsen. Der opstaar da det Forhold, som kaldes ulykkelig Kjærlighed.

Vi ønske oprigtigt, at Hr. Madsens Kjærlighed til Sandheden maa finde et gunstigt Øre hos den høje Frue.

**Valgene.** Selv de, der har havt de bedste Forhaabninger om at faa Valg i September, maa nu lade Haabet fare. Det viser sig, — som vi har sagt — at Hr. Estrup, som gammel Politiker, ikke er modtagelig for blidere Følelser, men kun tager Hensyn til det, som han anser for det fordelagtigste for sig og sit Parti. Og der kan vistnok ikke være nogen Tvivl om, at Valg i Januar er fordelagtigere for Højre end Valg i September. Thi dels faar Hr. Berg derved yderligere Tid til at bringe Forvirring og Splittelse blandt Vælgerne, og dels maa det antages, at Højres Magt over Arbejderne er større om Vinteren end i Efteraarets Begyndelse.

Men hertil kommer endnu en anden Omstændighed, som vistnok lægger et tungt Lod i Vægtskaalen til Gunst for Januar. Sagen er jo nemlig den, at en Rigsdagssamling, der først begynder ind i Oktober og maa afsluttes midt i Januar, ikke kan føre til noget som helst Resultat. Man kan faa Arbejdet begyndt, men man kan ikke faa noget færdigt. Samlingen er spildt. Men det er netop det, som det uforsonlige Højre stiler efter. Visnepolitiken var en Politik efter det uforsonlige Højres Hjærte. Da nu Venstre har opgivet den, saa gjælder det om paa en eller anden snild Maade at komme tilbage til den. Men den mest praktiske Maade at gjennemføre Visnepolitiken paa, er at gjøre hver tredie Rigsdagssamling ufrugtbar og betydningsløs. Dette naas bedst ved stadig i Fremtiden at henlægge Valgene til Januar Maaned. Den Samling, der gaar forud for Valget, vil derved altid blive ufrugtbar.

Dette viser forøvrigt, at det er Hr. Bahnson, der er den egentlige ledende Aand i Ministeriet. Han er den af Ministrene, der bryder sig mindst om Reformer. Det, som han sætter Pris paa, er at faa Lov til i Stilhed at bygge sine Fæstninger. Dette opnaas bedst ved saa faa Rigsdagssamlinger som muligt. — Naar Hr. Bahnson er færdig, er formodentlig Danmark færdig med det samme.


## Askov Lærlinger.

Det tredje store Fællesmøde af gamle Lærlinger med deres Ægtefæller holdes paa Askov Højskole Mandag d. 16. Septb. (beg. Kl. 8 Formd.). Deltagerne betale hver 1 Krone, og de af dem, der ønske at bo paa Skolen (ogsaa Natten før), bedes melde sig til Fru Schrøder inden 10. Septb. Deltagere gjøres opmærksomme paa, at Efteraarsmødet paa Askov begynder Mandag Aften Kl. 7 og slutter 21. September. De, der ønske at deltage i Efteraarsmødet, bedes at bemærke dette i Indmeldelsen til Lærlingemødet.

Paa Bestyrelsens Vegne
**Hans Appel.**

## Tune Landboskole

aabnes 5. Novbr. med en **Højskoleafdeling** samt to **Landbrugsafdelinger** med Kursus paa 5 og paa 9 Maaneder. Skoleplanen tilsendes og Oplysninger meddeles af *A. Svendsen*, Tune Taastrup.

## Ryslinge Højskole.

**(Ringe St.)**

Vinterskolen begynder d. 4. Novbr. Kl. 3. Indmeldelser modtages af
**Alfred Povlsen.**

En ikke for ung, flink Pige kan til 1. November faa Plads i Udby Børnehjem pr. Nørre Aaby St.
**Lavra Lind.**

## „Venstrebladet",

redigeret af Folketingsmand **C. Berg**, udgaar fra 1ste Oktober 6 Gange ugentlig i 5-, stundom 6 spaltet Format. Bladet bestilles hos Postvæsenet; det koster **én Krone** Kvartalet foruden Postpengene.

Hovedkontor: Frederiksgade 9, Kjøbenhavn, K.

## Rødkilde Folkehøjskole paa Møen.

**Karleskole** fra 30. Novbr. til April. Særskilt faglig Undervisning for **Bygningshaandværkere** i 2 Afdelinger. 150 Kr. for 5 Md.
**J. H. Andersen.**

## Vestbirk Højskole

**(ved Horsens)**

med **Haandværkerafdeling** under **Arkitekt Anton Hansens** Ledelse aabnes den 3. Novbr.
**Grønvald Nielsen.**

## Vejstrup Højskole.

**Efteraarsmøde** fra Søndagen den 29. September Kl. 4 til Torsdag Aften den 3. Oktober.

**Elevmøde** d. 28. September. Fjærnere boende maa komme Dagen forud. Anmeldelser ønskes i god Tid.

**Karleskolen** begynder d. 3. Novbr.
**Jens Lund.**

# ENHVER SIT.

**Redaktører: Henning Jensen og Kristensen-Randers.**

„Enhver Sit" behandler politiske, sociale og kristelige Spørgsmaal.
Udgaar hver Torsdag Aften til en Pris af 1,25 Øre Kvartalet.
Bladet kan bestilles hos Landpostbudene eller paa Postkontoret.
Demokratiske Foreninger, som bestiller et større Antal Eksemplarer, faar Rabat.


Ansvarhavende Redaktør: **Henning Jensen.** Trykt hos Rasmussen & Olsen. — Kbhvn.